

Pravnik

2006

Razgovori

10, str. prazna

Uprava Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: prof.dr.sc. Josip Kregar, prof.dr.sc. Ivan Šimonović, prof.dr.sc. Ksenija Turković

Prošla je gotovo cijela akademska godina od imenovanja nove uprave Fakulteta. Uz novu upravu došao je čitav niz novosti i promjena, budući da su dekan prof.dr.sc. Josip Kregar te prodekani prof.dr.sc. Ivan Šimonović i prof.dr.sc. Ksenija Turković imali zadatak rukovođenja reformom nastave u skladu sa zahtjevima bolonjskog procesa. Nakon što je prva generacija „bolonjaca“ gotovo završila svoju prvu akademsku godinu, s upravom Fakulteta razgovarali smo o iskustvima koja su stekli u prvom dijelu svog mandata, poteškoćama s kojima su suočeni, kao i planovima za budućnost.

Profesore Kregar, profesore Šimonović, profesorice Turković, vodite Fakultet već gotovo cijelu akademsku godinu. Kakva su vaša iskustva u tom početnom razdoblju - koji su glavni problemi i zapreke koje ste uočili?

Kregar: Želio bih istaknuti tri okolnosti. Kao prvo, način izvođenja pravnog studija ubrzano se mijenja, i to na globalnoj razini.

Druga važna promjena tiče se Hrvatske, a to je potreba za novim profilom pravника za pravosuđe, upravu i privatni sektor.

Treća okolnost je bolonjski proces. On se ne svodi samo na mobilnost i male grupe, već zahtijeva sasvim drugačiju logiku pravnog studija.

Nakon ove školske godine, mislim da treba istaknuti tri elementa. Prvo, veća uspješnost i prolaznost na prvoj godini; drugo, veća prisutnost na predavanjima; treće i možda od svega najvažnije, veći stupanj ukupne mobiliziranosti studenata, ne samo kroz nastavu već općenito povećanjem interesa za studij.

Želimo uvesti i bitne promjene u smislu strukture i broja nastavnika. Nedostaje nam otprilike još toliko nastavnika koliko ih sad imamo. U protekloj godini, uspjeli smo dobiti 21 novo radno mjesto, što je u odnosu na dosadašnje stanje nešto više od četvrtine.

Želimo i nove zgrade fakulteta. Dosad smo postigli barem to da više nitko ne sumnja u takvu potrebu. Nažalost, naši prijatelji koji to žele riješiti, od Ministarstva do Grada Zagreba, još nisu dovoljno osvijestili koliko je taj zahvat zapravo zahtjevan. Trenutačno postoji više kombinacija, od toga da fakultet dobije prostor na novom sveučilišnom kampusu, do korištenja drugih već izgrađenih zgrada za potrebe nastave. Ministarstvo nam je već pomoglo ponudom iznajmljivanja nekih prostora, no njima nismo sasvim zadovoljni.

Kakve su zapravo potrebe fakulteta što se tiče prostora?

Kregar: Imamo ukupno 6000 studenata, a svake godine upisujemo između 800 i 1000. Kod nas bi se radilo o zgradi s najmanje 25 tisuća kvadrata, pri čemu se ne računaju zajednički

prostori, prostori za studente, ni 5 do 6 tisuća kvadrata za moderno uređenu biblioteku s učionicama. Nedostaju nam jedna ili dvije dvorane u koje možemo smjestiti veći broj studenata, manje dvorane za seminarsku nastavu te posebno projektirani prostori, poput modela sudnice ili prostora za intenzivno korištenje baza podataka i Interneta.

U međuvremenu, uz pomoć Sveučilišta i Ministarstva, snalazit ćemo se na razne načine: s više turnusa i unajmljenim prostorom izvan fakulteta. Sama izgradnja ipak ne bi trebala trajati predugo. Imamo iskustva pravnih fakulteta u Ljubljani i Grazu te nekih zagrebačkih fakulteta, gdje je od zamisli do izvedbe prošlo tri do četiri godine.

Kako po vama treba mijenjati koncepciju nastave na Fakultetu?

Šimonović: Želimo podići kvalitetu nastave uz dizanje prosjeka prolaznosti te skratiti vrijeme za završetak studija. Postupno ćemo ići i na određeno smanjivanje broja upisanih ostajući i dalje u okvirima od 450 diplomiranih studenata godišnje.

Upisnom politikom i privlačenjem većeg broja maturanata trebamo postići i višu kvalitetu i motiviranost studenata.

Turković: Opterećenja propisana za naše studente premašuju ona propisana bolonjskim procesom. To je rad od 1500 do 1800 sati kroz jednu akademsku godinu, što znači 40 sati tjedno. Na prvoj godini studenti imaju 22 sata nastave tjedno, što im, ako bismo se držali bolonjskih kriterija, ostavlja samo 18 sati tjedno za samostalni rad. Važno je nastavu organizirati tako da se smanji broj kontakt sati između studenata i nastavnika, ali da se poboljša kvaliteta. To zahtijeva interaktivnu nastavu, a od studenata traži puno ozbiljniji, kontinuirani pristup studiranju i pripremanje za svaki sat. Onda i ispiti prestaju biti problem.

Šimonović: Ideja je da se smanji formalna, a poveća stvarna satnica. Znan dio nastave se stvarno ne održava a velik dio studenata joj ni ne prisustvuje. Ono što želimo jest da studenti sudjeluju u nastavi i to zato što im je ona zanimljiva i korisna. Ove godine pružili smo im više mogućnosti da učeći cijelo vrijeme svladavaju ispite. Kad usporedimo redovne studente prethodne generacije i bolonjsku generaciju, vidjet ćemo da je nakon prvog semestra položeno četiri puta više ispita.

Ograničenje nam je i dalje nedostatak nastavnika. S jedne strane ćemo povećavati njihov broj, a s druge strane paralelno s dizanjem prolaznosti možemo postupno smanjivati broj studenata. No, to će se, s obzirom na troškove fakulteta, morati odraziti i na povećanje školarina. Toga se ne treba bojati. Pravo je elitna profesija i treba biti elitni studij. Međutim, to povećanje školarina treba biti praćeno povećanjem mogućnosti stipendiranja.

Kregar: Hrvatska pripada u zemlje koje najviše izdvajaju iz budžeta za pravosuđe. Neobično je da se to ne reflektira u sredstvima koja se tiču pravnog obrazovanja. Ako smo drugi u Europi u sredstvima izdvojenima per capita za pravosuđe, kako to da smo pri dnu te ljestvice kad je riječ o školovanju i istraživanju?

Moramo imati potporu sveučilišta i jasnu viziju što ovo društvo želi od pravnog obrazovanja. Ako želimo samo masovni studij, tek tako da djeca ne bi ostala na cesti, onda možemo ostati na ovom što sad imamo. No, mi to ne želimo. Dakako, odgovornost je i na studentima, jer oni moraju tražiti da dobiju nešto za ono što plaćaju. Dok je sve naizgled besplatno, onda nema ni odgovornosti.

Kako bi na modernom, kvalitetnom pravnom studiju trebao izgledati radni dan studenta? Koliko smo mi daleko od te vizije?

Kregar: Radni dan mora biti podijeljen u tri ravnopravna segmenta: prvo, kolektivni rad, predavanja i drugi oblici nastave; druga je trećina individualni rad; treća je izrada radnje i priprema za ispit. Sva ta tri segmenta moraju se skladno postaviti. Mi zasad nemamo prostora za pravo pripremanje ispita. Imamo ispitne rokove koji jako okupiraju studenta, ali ga distanciraju od fakulteta.

Šimonović: Dodao bih da se gotovo svakodnevno, osim nastave, na fakultetu treba događati još nešto zanimljivo, poput stručnih rasprava, gostovanja nekoga stranog profesora ili političara. Fakultet mora živjeti i pulsirati, jer mu smisao nije samo polaganje ispita nego i širenje horizonata mladih ljudi.

Što mislite o ideji da studij prava treba biti manje teorijski a više praktičan, odnosno da bi umjesto, ili osim klasičnih pravnih studija trebale postojati "pravne škole"?

Kregar: Sveučilišno obrazovanje daje podlogu, a ne vještine. One se uče u praktičnom obrazovanju. Umjetna je podjela na praksu i teoriju. Ipak, možemo ponuditi puno toga u smislu većega praktičnog razumijevanja potreba profesije. Uvest ćemo obveznu praksu za sve studente, s 15-ak dana praktičnog rada svake godine. Već smo u pregovorima s Ministarstvom i Odvjetničkom komorom i odaziv je vrlo dobar.

Turković: Željela bih da naš fakultet bude elitni pravni fakultet u Hrvatskoj. A to je nemoguće ako niste iznimno jaki u teoretskom obrazovanju. Najbolji fakulteti na svijetu su oni koji upravo na tome inzistiraju. Naravno, oni daju i praktična znanja. No, mislim da bi nas ideja da je važno isključivo steći praktična znanja, odvela u potpuno pogrešan smjer i proizvela birokrate koji ne bi bili u stanju rješavati pitanja s kojima se pravnici susreću.

Biti pravnik ne znači samo sjediti i rješavati spise. Biti pravnik znači kreirati budućnost jedne zemlje, a takva osoba mora imati ne samo znanja već i određene kvalitete osobnosti i ličnosti.

Kakvi su rezultati uvođenja bolonjskog sustava?

Kregar: Ukratko rečeno, izvrsni. Imamo tri pokazatelja koji to ilustriraju. Prvo, veći broj studenata koji su tijekom veljače položili ispite s prve godine. Drugi je pokazatelj broj studenata koji su položili sva tri moguća ispita. Treći je pokazatelj činjenica da su svi studenti izlazili na ispite, što do sada nije bio slučaj. To pripisujemo tomu što smo za sve predmete prvog semestra imali parcijalno polaganje ispita putem kolokvija, što je prisililo studente da odmah počnu raditi i pripremati se za ispite.

Šimonović: Dobri rezultati Bologne ove su godine dobrim dijelom rezultat velikog truda nastavnika koji su bili opterećeni više nego što bi smjeli biti. Oni su platili ceh reforme. Dugoročno to tako ne može funkcionirati.

Što ste naučili iz primjera prve bolonjske generacije? Kako biste ovogodišnju generaciju studenata usporedili s prijašnjima?

Kregar: Možemo reći da smo naučili tri jednostavne pouke. Prvo, studenti nisu samo glina za modeliranje. Njihov način učenja i njihova znanja više se ne mogu temeljiti samo na autoritetu jedne knjige, nastavnika ili fakulteta.

Drugo, bez bitne promjene u metodama nastave ne možemo napraviti nikakav pomak. Treće, trebamo izgraditi nastavni kadar. Budući da se nastavnici odgajaju a ne nalaze, to je nešto što će biti zapreka svakoj reformi. Trebamo iskusnije nastavnike. Nije nam dovoljno dobiti najtalentiranije studente jer to odgađa promjene za 5-10 godina. Moramo potaknuti odlazak mladih nastavnika na usavršavanje izvan zemlje. U tom pogledu mislim da ćemo izrazito nastojati iduće godine, kad nam dolazi najmanje 14 do 16 novih mladih nastavnika, za koje moramo naći mogućnosti stipendiranja.

Kako riješiti organizaciju nastave na drugoj godini za tako velik broj studenata?

Turković: Nastavnici druge godine puno će spremniji dočekati bolonjsku generaciju. Već smo krenuli u raspravu s njima i dogovorili da će se za svaki predmet pripremiti zaseban nastavni program. Primjerice, na Katedri za kazneno pravo dogovorili smo se da će nastavu voditi četiri nastavnika, tako da će svaki imati svoju grupu studenata, koju će voditi cijeli semestar i koja će kod njega ili nje polagati ispit. Pretpostavljamo da ćemo opet imati nastavu u tri turnusa. Do kraja lipnja znat ćemo točan raspored i imati bolju predodžbu o tome koliko ćemo imati studenata na drugoj godini, ali pritisak na drugu godinu bit će svakako velik. Možda čak i veći nego što je bio na prvoj.

Kakve su reakcije i iskustva profesora s prve godine na promjene uzrokovane reformom?

Kregar: Na promjene se nije lako naviknuti. Treba uzeti u obzir da nastavnici nisu bili dovoljno informirani o veličini očekivanja. Prije svega, sveučilište i ministarstvo postavljaju zahtjeve u pogledu satnice, financiranja itd. Pravni fakultet je u sadašnjoj podjeli sredstava i mogućnosti dosta loše prošao. Stoga smo doživjeli zapreke koje se tiču i financiranja fakulteta i broja studenata. Nastavnicima se postavljaju povećani zahtjevi u pogledu uvjeta za napredovanje, što će izazvati određene poteškoće, kao što je striktno poštivanje rokova u ugovorima za mlade nastavnike. Nažalost, neke od njih smo izgubili jer nisu zadovoljili tim rokovima. Ipak, nastavnici pokazuju velik interes i razumijevanje za promjene. Budući da je riječ o reformi, izvjesno je da će biti kritika i poteškoća. Međutim studenti su oni koji nam sad nameću tempo promjena, jer smo im digli razinu očekivanja.

Šimonović: Postoji dilema treba li zbog poteškoća pokušavati zadržati postojeće, što je nemoguće, ili pak - što je stajalište ove uprave, u okviru promjena naći načina da se zaštite i promiču interesi nastavnika i studenata Pravnog fakulteta.

Mnogi studenti koji studiraju po starom programu pitaju se do kada moraju završiti fakultet a da ih ne zahvati novi režim studija?

Turković: Prilikom upisa ove akademske godine svaki student koji ponavlja drugu godinu izabrat će želi li nastaviti po bolonjskom ili po sustavu koji su upisali. Naravno da ne možemo organizirati posebnu nastavu i za jedne i druge, no nastavni programi nisu se u toj mjeri ni mijenjali. Oni će zajedno slušati nastavu i ići na ispite, ali oni koji su prešli na bolonjski sustav morat će proći kroz petogodišnji studij.

Studenti imaju pravo završiti studij po nastavnom programu kakav je bio u trenutku kad su upisali studij do isteka akademske godine u kojoj se navršava sedam godina od dana kad su upisali prvu godinu dodiplomskog studija. Studenti koji ponavljaju godinu, a sustigla ih je

bolonjska generacija morat će se kod upisa odlučiti žele li nastaviti bolonjski program ili stari program po kojem su upisali fakultet i tom prilikom će im se u indeks lupiti odgovarajući žig.

Jedan od ciljeva o kojima ste dosad često govorili je vraćanje studenata na fakultet. Što pod time točno mislite? Hoćete li podupirati izvannastavne aktivnosti studenata poput moot natjecanja, debatnih timova, studentskog sporta...?

Kregar: Namjeravamo daleko više poticati takve aktivnosti. Primjerice, jedan od naših najvećih uspjeha je da smo uveli mogućnost sportskih aktivnosti za studente. Pomažemo studentske udruge i časopise, studente koji se natječu kao sportaši, kao i sudjelovanje na različitim pravničkim natjecanjima.

Turković: Isto tako, odmah smo se zauzeli da nađemo prostor gdje bi vam mogli otvoriti kafić. Kafić će imati nešto povoljnije cijene i zamišljen je kao mjesto za okupljanje studenata, mjesto u kojem će studenti organizirati svoje aktivnosti. Otvorit će se ovih dana.

Kakvo je Vaše stajalište o izboru novog rektora i ulozi Pravnog fakulteta na Sveučilištu?

Kregar: Fakultet se izrazito zauzeo da dobijemo novog rektora. Napravili smo sve što je bilo u našoj moći da taj izbor bude ozbiljan, demokratski i odgovoran. Žao nam je što nije uspjelo, jer Pravni fakultet trpi veliku štetu od činjenice da trenutačno nemamo jakog rektora. Nalazimo se pred dogovaranjem uvjeta sljedeće školske godine i to će, nažalost, mnoge naše reforme odgoditi i poskupjeti.

Postoji spekulacija da bi se Sveučilište raspalo i da je Pravni fakultet jedna od institucija koje u tome imaju vodeću ulogu. Mogu zamisliti društveno-humanističko sveučilište. Na mnogim svjetskim sveučilištima, osim toga, pravni fakulteti imaju poseban status. Ali trenutačno ne vidim da postoje materijalni i drugi uvjeti za takav potez. Ne bi trebalo iz trenutka nezadovoljstva stvarati strategiju u kojoj bi Pravni fakultet bio nositelj inicijative razbijanja Sveučilišta. Sasvim suprotno, mi želimo reforme i unapređenje Sveučilišta. Osobito smo kritični prema činjenici da ono realno dobiva sve manje sredstava, kao i da sve manje sredstava odlazi baš tom, a ne drugim sveučilištima. Nismo zavidni drugim sveučilištima na bitnom poboljšanju uvjeta rada, ali ne želimo da to nama bude zapreka. Kad je riječ o ulozi Pravnog fakulteta u jednom budućem sustavu sveučilišta, mi želimo biti njegova ravnopravna i konstruktivna članica.

Mislite da sada to niste?

Kregar: Naša uloga je marginalizirana. Od 229 glasova u izboru rektora mi imamo samo šest. U raspodjeli novih radnih mjesta na sveučilištu, od 123 mjesta dobili smo pet. U raspodjeli sredstava, dominira kriterij broja zaposlenih, po kojem smo mi u okvirima zagrebačkog Sveučilišta mali fakultet. Ono što, ipak, omogućuje naš utjecaj je činjenica da smo glasni, da imamo pravo i da sudimo o pravu.

Kakvi se kontakti uspostavljaju s drugim sveučilištima? Što je s međunarodnom suradnjom i razmjenom studenata?

Kregar: Morat ćemo imati nastavu na drugim jezicima. Želimo imati i ljetnu nastavu. Za to trebamo suradnju drugih fakulteta iz inozemstva, što načelno već imamo, odgovarajuću

zgradu i programe. Nadam se da ćemo već sljedeće akademske godine ostvariti taj projekt. Sljedeće godine krećemo i s dvojezičnim seminarom sa sveučilištem u Grazu, koji bi se poslije vjerojatno pretvorio u zajednički studij.

Šimonović: Možda je najvrjedniji aspekt europskog povezivanja upravo kolanje ideja, nastavnika i studenata te zajednički projekti. U državama članicama EU praktički će se očekivati od svakog studenta da jedan dio svog obrazovanja provede u drugoj zemlji članici Unije. Taj proces treba aktivno pratiti na našem fakultetu.

Kad će se našim studentima djelomično studiranje u inozemstvu priznati ECTS bodovima?

Turković: Da bi se to moglo uvesti, moraju postojati bilateralni ugovori između sveučilišta. Određeni sporazumi su već potpisani, tako da sad na našem fakultetu semestar provodi desetak studenata iz Graza, Slovačke, Bugarske, Češke itd. Za to dobivaju ECTS bodove. Jedan od problema je u našem kurikulumu, jer studenti mogu birati svoj program studija tek na petoj godini pa se za njih mogućnost mobilnosti otvara tek na toj godini. To je za naše studente ograničavajuće.

Što je s priznavanjem aktivnosti koje nisu strogo nastavne (moot court natjecanja, sudjelovanje u raznim projektima...) u obliku ECTS bodova?

Kregar: To je jedna od naših inicijativa. Želimo priznavati ne samo moot courtove, rad u Pravniku i slične aktivnosti, nego i ljetne škole, seminare izvan Fakulteta, volonterski rad u različitim institucijama... Također, do sljedeće godine namjeravamo uvesti "diploma supplement" koji bi se izdavao uz diplomu, kao potvrda posebnih sposobnosti koje je student stekao tijekom studija.

Turković: Imamo i odbor za unapređenje nastave koji se tim problemima već počeo baviti. Pravilnikom o dodiplomskom studiju pokušat ćemo se dotaknuti problema kao što je priznavanje ECTS bodova za dodatne oblike rada. Tijekom ove akademske godine susreli smo se sa nizom problema koji nisu uopće ili nisu na adekvatan način riješeni postojećim Pravilnikom, pa ćemo u tom smislu Pravilnik morati nadopuniti i mijenjati.